

EDEBİYAT, DİL VE EĞİTİM ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU

BİLDİRİ TAM METİNLERİ

→ EDITÖRLER ←

PROF. DR. ÖMER SOLAK VE
ERKAM KÜÇÜK

**Edebiyat, Dil ve Eğitim Araştırmaları
Sempozyumu**

Bildiri Tam Metinleri

Editörler
Prof. Dr. Ömer Solak
Erkam Küçük

**2nd International Literature, Language and Educational Research Symposium
EDEA 2025**

“...towards Transdisciplinarity”

6-9 November 2025

Doğan Taşdelen Contemporary Arts Center in Ankara

**Organized by Anatolian Semiotic Research Association-ANASEM Çankaya
Municipality 2025**

2nd International Literature, Language and Educational Research Symposium

Proceedings Book

ISBN: 978-625-93463-0-4

Chairman of the Organizing Committee

Prof. Dr. Ömer SOLAK
Çanakkale Onsekiz Mart University Faculty Member

Organizing Committee

Prof. Dr. Ömer SOLAK
Çanakkale Onsekiz Mart University Faculty Member
Prof. Dr. Öztürk EMİROĞLU
Rector of Ardahan University
Prof. Dr. Aliye USLU ÜSTTEN
Gazi University Faculty Member
Prof. Dr. Mustafa ÖZSARI
Balıkesir University Faculty Member
Prof. Dr. Badırkhan AHMEDOV
Azerbaycan Millî İlimler University Faculty Member
Dr. Samet DOYKUN
Research Assistant at Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Süleyman ÜNLÜ
Uşak University Research Assistant
Dr. Ethem TORUNOĞLU
Çankaya Municipality Directorate of Culture and Social Affairs

Symposium Secretariat

Erkam KÜÇÜK
Uşak University TÖMER Instructor
Devrim Sıla KARA
Uşak University TÖMER Instructor

Science Committe

- Prof. Dr. Abdulmecit CANATAK - Van Yüzüncü Yıl University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV - Türkiye Manas University - KIRGIZİSTAN
Prof. Dr. Ali YAKICI - Gazi University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Aliye USLU ÜSTTEN - Gazi University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Atilla ELÇİ - Hasan Kalyoncu University (Emekli), TÜRKİYE
Prof. Dr. Barış USLU - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Badirhan AHMEDOV - Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, AZERBAYCAN
Prof. Dr. Bekir BİÇER - Necmettin Erbakan University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Canser KARDAŞ - Muş Alparslan University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Dominique MWEPU - University of Cape Town, GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ
Prof. Dr. Erkan SALAN - Aydın Adnan Menderes University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Evdokiya BORISOVA - Konstantin Preslavsky University of Shumen, BULGARİSTAN
Prof. Dr. Fatih SAKALLI - Ankara Hacı Bayram Veli University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL - Kütahya Dumlupınar University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Fatih TEPEBAŞILI - Necmettin Erbakan University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL - İstanbul Kültür University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN - Bursa Uludağ University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Hilary JANKS - Witwatersrand University, GÜNEY AFRİKA
Prof. Dr. Hülya PİLANCI - Anadolu University, TÜRKİYE
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN - Trakya University, TÜRKİYE
Prof. Dr. İbrahim GÜLTEKİN - İstanbul University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Kürşad YILMAZ - Kütahya Dumlupınar University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mehmet Ali YOLCU - Çanakkale Onsekiz University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mehmet KARA - Gazi University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mehmet M. ERGÜZEL - Sakarya University (Emekli), TÜRKİYE
Prof. Dr. Murat ELMALI - İstanbul University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mustafa ALTUN - Sakarya University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mustafa APAYDIN - Çukurova University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mustafa DURMUŞ - Hacettepe University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Mustafa ÖZSARI - Balıkesir University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT - Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Nevin AKKAYA - Dokuz Eylül University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Nesime CEYHAN AKÇA - Çankırı Karatekin University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Nurettin DEMİR - Hacettepe University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Nurşat BİÇER - Amasya University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Oktay YİVLİ - Muğla Sıtkı Koçman University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Ömer SOLAK - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Öztürk EMİROĞLU - Ardahan University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Ruhi İNAN - Balıkesir University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU - Hacı Bayram Veli Üniversitesi, ANKARA
Prof. Dr. Yayat SUDARYAT - Universitas Pendidikan Indonesia, ENDONEZYA
Prof. Dr. Yunus AYATA - Sivas Cumhuriyet University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU - Emekli, TÜRKİYE
Prof. Dr. Şahika KARACA - Eskişehir Osmangazi University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Şengül İLGAR - İstanbul University, TÜRKİYE

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN - Hacettepe University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Zekerya BATUR - Uşak University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Zühal ÖLMEZ - Yıldız Teknik University, TÜRKİYE
Prof. Dr. Zongjie WU - Zhejiang University (Emekli), ÇİN
Doç. Dr. Banu ÖĞÜNÇ - Aksaray University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Bilgin GÜNGÖR - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Cenan İŞCİ KARAMEŞE - Dokuz Eylül University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Kenan BOZKURT - Batman University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Matkulieva Marg'uba Farxodovna - Urganch RANCH Texnologiya Universiteti, Özbekistan.
Doç. Dr. Mehtap GÜNEŞ ÖZDEN - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Mustafa DİNÇ - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Mustafa ULUTAŞ - Uşak University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Necati TONGA - MEB, TÜRKİYE
Doç. Dr. Ömer İNCE - Uşak University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Ömer ÖĞÜNÇ - Aksaray University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Sema NOYAN - Karabük University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Sylwia FILIPOWSKA - Jagiellonian University, POLONYA
Doç. Dr. Yasemin UZUN - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Doç. Dr. Xhemile ABDIU - Tiran University, ARNAVUTLUK
Dr. Ahmet Buğra İNALÖZ - Türkiye Manas University, KIRGIZİSTAN
Dr. Ali Fuat ALTUNTAŞ - Bandırma Onyediy Eylül University, TÜRKİYE
Dr. Ertuğrul AYDIN - Doğu Akdeniz University, KUZEY KIBRIS
Dr. Gülşah KOPUZOĞLU ŞİŞMAN - Karadeniz Teknik University, TÜRKİYE
Dr. H. Aytuğ TOKUR - Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, TÜRKİYE
Dr. Jaspal SINGH - Desh Bhagat College, HİNDİSTAN
Dr. Leyla BABATÜRK - Türkiye Manas University, KIRGIZİSTAN
Dr. Mehmet GÜRBÜZ - Uşak University, TÜRKİYE
Dr. Murat BALCI - İstanbul Aydın University, TÜRKİYE
Dr. Musa AKSOY - Sakarya University (Emekli), TÜRKİYE
Dr. Nergis RAMO AKGÜN - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Dr. Samet DOYKUN - Çanakkale Onsekiz Mart University, TÜRKİYE
Dr. Semih BABATÜRK - Türkiye Manas University, KIRGIZİSTAN
Dr. Süleyman ÜNLÜ - Uşak University, TÜRKİYE
Dr. Yusuf ÇOTUKSÖKEN - İstanbul University, TÜRKİYE
Dr. Zehra GÜNDAR - Sivas Cumhuriyet University, TÜRKİYE
Edit TASNADI - Çevirmen, MACARİSTAN
Ali GÜNAY - Yazar, TÜRKİYE
Ethem BARAN - Yazar, TÜRKİYE
Feyza HEPÇİLİNGİRLER - Yazar, TÜRKİYE
Hülya SOYŞEKERCİ - Yazar, TÜRKİYE
Şirvan ERCİYES - Yazar, TÜRKİYE
Sebastián S. SANABRIA - Universidad Nacional de Colombia, KOLOMBİYA

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	xiv
Foreword.....	xv
Modern Türk Edebiyatı.....	1
Biyografik roman örneği olarak <i>Zühre Ninem</i>	2
<i>Meltem Yanık</i>	2
“80’li yılların başlama vuruşunun yapıldığı yer”: <i>Üç Çiçek</i> dergisi.....	12
<i>Beyza Tafralı</i>	12
Toplumcu Gerçekçi Edebiyatın kısa ömürlü sesi: <i>Gelecek</i> dergisi.....	18
<i>Bülent Sayak</i>	18
Baha Çalt’ın eserlerine katkı: <i>Doğu ve Batı</i> dergisinde yayımlanan yazıları ve öyküleri üzerine.....	31
<i>Emine Atar</i>	31
Füruzan’ın <i>Gül Mevsimidir</i> hikâyesinde çatı katındaki ruhsal dönüşüm.....	41
<i>Şevval Tuğçe Değirmenci</i>	41
Yaşar Kemal’in hikâyeciliği ve hikâyelerinde insan manzaraları.....	47
<i>Gonca Şarklı</i>	47
Ziya Osman Saba: geçmişin peşinde ya da zamanın izinde bir şair.....	55
<i>Selami Çakmakçı</i>	55
Akşamüstü ve Sessizlik: Ataol Behramoğlu’nun “Ben Ölürsen Akşamüstü Ölüürüm” şiirinde zamanın ve ölümün dili.....	67
<i>Selami Çakmakçı</i>	67
<i>Buse Sila Kemik</i>	67
Dar çağda yazmak: Edebiyatın etik tanıklığı, belleğin dönüşümü ve Türkiye’de tanıklık biçimleri.....	73
<i>Erinç Büyükaşık</i>	73
“Merdiven” ile “Akşam ve Hançer” şiirlerinin ontolojik açıdan karşılaştırılması ...	87
<i>Gökçe Kaçmaz</i>	87
<i>Remziye Çölgeçen Kaya</i>	87
<i>Salim Durukoğlu</i>	87
Ataerki, aile ve şiddet: Ayça Güçlüten’in <i>Disko Topu</i> romanındaki güç yapıları.....	97
<i>Zeynep Kopan</i>	97
Modernist Türk şiirinde psikanalitik çözümleme denemesi: Nazım Hikmet’in “Bahri Hazer”i.....	113
<i>Ömriye Bayrak</i>	113
20. yüzyıl Azerbaycan şiirinde şehir motifi.....	127
<i>Hanım Zairova</i>	127
İlter Yeşilay’ın <i>Aşk Vazgeçmez</i> isimli romanına tematik bir bakış.....	135
<i>Kübra Gök Solak</i>	135
<i>Selami Çakmakçı</i>	135
Modernleşme sürecinin Anadolu’daki görünümü: <i>Anadolu Notları</i> örneği.....	141

<i>Sabanur Yılmaz</i>	141
Bir Cumhuriyet kadınının gözünden tarihe tanıklık etmek: <i>Sultanahmet Mitingi, Türk'ün Ateşle İmtihanı, Ateşten Gömlek</i> incelemeleri	147
<i>Zişan Şirin Can</i>	147
<i>Elif Sude Biçen</i>	147
Posthümanist şehir bağlamında İlhan Berk'in <i>Galata ve Pera</i> eserleri	159
<i>Mehlika Cingöz</i>	159
Oğuz Atay'ın Tehlikeli Oyunlar romanında post-modern ilkeler	167
<i>Farmonova Mohinur Faxritdinovna</i>	167
Tevfik Fikret'in şiirlerinde motivasyon kavramı ve kavram alanı	179
<i>Yasemin Akgün</i>	179
Klasik Türk Edebiyatı	198
Şeyhülislam Yahya'nın meşhur kıtası üzerine yeni bir okuma önerisi: 'Kendi' mi, 'Kindi' mi?	199
<i>Ömer Uyan</i>	199
Müfidi'nin Arapça-Türkçe manzum sözlüğü: <i>Lügat-i Turfanda</i>	205
<i>Enes Yıldız</i>	205
Divanların tanıklığında XVIII. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda eşkıyalık faaliyetleri	213
<i>Gökçehan Aysel Yılmaz</i>	213
A critical study of khuwaydo's lithographic Divan from Bukhara: historical and literary perspectives	227
<i>Zaripova Dिल्фуза Bakhtiyorovna</i>	227
Samed Mansur'un "Hepsi Renktir" şiirinde tasavvuf düşüncesinin sanatsal yansıması	237
<i>Cavide Memmedova</i>	237
Preservation and distortions of Seyid Azim Shirvani's style in manuscript sources	247
<i>Gunel Ramiz gizi Guliyeva</i>	247
Halk Edebiyatı	257
Dede Korkut Kitabı'nda Erkek kahramanların kadın karşısında yaşadığı kimlik krizi: Jung'un gölge arketipi bağlamında Bamsı Beyrek ve Kan Turalı örneği	258
<i>Berk Yılmaz</i>	258
Kazdağı Tahtacı Türkmenleri üzerine akademik çalışmalar: bir literatür incelemesi	271
<i>Buse Kedioğlu</i>	271
Özbek-Türk atasözlerinde karakter sistemi	289
<i>Oynisa Khojjeva</i>	289
"Kabak Çiçeğini Beklemek": Türk atasözlerinde ölüm teması üzerine bir inceleme	297
<i>Reyyan Özkılıç</i>	297

Türk destan evreninde kağan tayini ve tahta çıkma törenleri	301
<i>Buse Hakan</i>	301
Karagöz oyunlarında nesnelere ve bitkilerin folklorik işlevleri	315
<i>Pelin Su Korkmaz</i>	315
Karşılaştırmalı Edebiyat	325
JudithHermann'ın "AllerLiebeAnfang" (Bütün Aşkların Başlangıcı) eserinin Carl GustavJung'un arketipleri bağlamında incelenmesi	327
<i>Fehime Şeyma Köse</i>	327
In the Shadow of a Foggy Metropolis: Literary Representation of Victorian London and Critique of Urban Culture in Charles Dickens's Bleak House	337
<i>Hatice Kübra Altunsoy Coşkun</i>	337
<i>Sakine Koçak</i>	337
The combination of Reality and Lie in Dan Brown's <i>Inferno</i> : A Postmodern Perspective	345
<i>Yegzar Jafarli</i>	345
MR. Robot dizisinin karnavalist yaklaşım bağlamında incelenmesi	353
<i>Yasin Özçelik</i>	353
Aydınlanma dönemi metinlerinin Şinasi ve Namık Kemal üzerindeki tesiri: <i>Toplum Sözleşmesi</i> ile <i>Kanunların Ruhu</i> örneği	363
<i>Furkan Abir</i>	363
Eğitim ve Dil Çalışmaları	373
Türkiye eğitim sisteminde bir Amerikan modeli olarak AP programı: Veli perspektifinden bir değerlendirme	375
<i>Eren Alkan</i>	375
Okul öncesi dönem çocuklarının aile ve eğitim ortamlarında cinsiyet eşitliği pratiklerinin çok boyutlu incelenmesi	389
<i>Sude Naz Gürkan</i>	389
<i>Tunahan Karaarslan</i>	389
<i>Gülçin Güven</i>	389
Dijital ekosistem bağlamında dil ve edebiyat öğretimi: e-arşiv, e-kütüphane, e-müze uygulamaları	401
<i>Esra Uslu</i>	401
<i>Tuğba Erdoğan</i>	401
Türkçe eğitimi alanında yapılmış doktora tezlerinin sistematik analizi (1995-2025)	409
<i>Dila Can</i>	409
<i>Muhammed Eyyüp Sallabaş</i>	409
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hikâye türünün Beaugrande ve Dressler'in metinsellik ölçütleri çerçevesinde değerlendirilmesi	421
<i>Fatma Kamat</i>	421
<i>Ömer Solak</i>	421

Türkiye Yüzyılı Maarif modeli kapsamında hazırlanan 5. Sınıf Türkçe ders kitabındaki ekolojik unsurların incelenmesi.....	431
<i>Talha Küpdilli</i>	<i>431</i>
<i>Nesibe Erkalın Çakır</i>	<i>431</i>
An examination of the scope and enhancement of English lessons offered on EBA TV at different educational stages	439
<i>Hatice Kübra Koç</i>	<i>439</i>
Differentiating grammar instruction for more inclusive L2 classrooms	452
<i>Meliha R. Simsek</i>	<i>452</i>
Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dilbilginin ötesi: kültürel ve kimliksel boyutların dil edinimine etkisi.....	461
<i>Aiman Anhar</i>	<i>461</i>
Türkçe ders kitaplarındaki dil bilgisi terimleri.....	467
<i>Emine Nazlı Çiçek.....</i>	<i>467</i>
<i>Arif Çerçi</i>	<i>467</i>
Masal anlatımıyla Türkçe öğretimi: kültürel miras temelli yenilikçi bir yaklaşım	473
<i>Murat Sami Türker.....</i>	<i>473</i>
<i>Hazal Aslan.....</i>	<i>473</i>
Sözlü kültürden ikincil sözlü kültüre: gölgeler ve suretler.....	485
<i>Dilara Koçak.....</i>	<i>485</i>
Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencileri için tarihî ve modern sözlüklerimizin kullanımı üzerine	493
<i>Sema Levent</i>	<i>493</i>

Önsöz

Bilimsel bilginin disiplinlerarası etkileşimle derinleştiği günümüz bilim dünyasında; edebiyat, dil ve eğitim araştırmalarının disiplinlerarası boyutlarıyla ele alınması gereği ortadadır. **2. Uluslararası Edebiyat, Dil ve Eğitim Araştırmaları Sempozyumu-EDEA 2025**, bu yıl “..disiplinlerötesiliğe doğru” mottosuyla farklı disiplinlerden araştırmacıları bir araya getirmeyi kendine şiar edinmiştir.

6–9 Kasım 2025 tarihleri arasında Ankara Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi’nde gerçekleştirilen EDEA 2025; edebiyat, dilbilim, eğitim ve kültür çalışmalarıyla geniş bir yelpazede nitelikli akademik tartışmalara ev sahipliği yapmıştır. Türkiye başta olmak üzere farklı ülkelerden katılım sağlayan bilim insanları, disiplinlerarası yaklaşımın sunduğu imkânlarla güncel kuramsal tartışmaları, özgün metin çözümlemelerini ve alana katkı sunan son araştırmalarını paylaşmıştır.

Elinizdeki *Bildiri Tam Metinleri*, sempozyumda sunulup hakem sürecinden geçmiş bildirilerden oluşmaktadır. Kitapta yer alan çalışmalar akademik okura sistematik bir bütünlük içinde Modern Türk Edebiyatı, Klasik Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat ile Eğitim ve Dil Çalışmaları bölümleri altında sunulmuştur. Bu yönüyle eser, hem alan araştırmacıları hem de lisansüstü düzeyde çalışma yapan öğrenciler için önemli bir başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır.

Sempozyumun ve bu kitabın ortaya çıkmasında emeği geçen tüm yazarlarımıza, titiz değerlendirmeleriyle bilimsel niteliğin korunmasına katkı sunan hakemlerimize, bilim ve düzenleme kurullarımıza, organizasyon sürecinde desteklerini esirgemeyen kurum ve paydaşlarımıza teşekkür ederiz. Ayrıca sempozyum sekreteryasında özveriyle görev alan ekip üyelerine katkılarından dolayı şükranlarımızı sunarız.

Bu bildiriler kitabının, edebiyat, dil ve eğitim alanlarında yürütülen akademik çalışmalara yeni bakış açıları kazandırmasını; disiplinler arası araştırmaları teşvik ederek bilimsel üretime kalıcı katkılar sunmasını temenni ediyoruz.

Editörler
Prof. Dr. Ömer Solak
Erkam Küçük

Foreword

In today's academic world, where scientific knowledge is deepened through interdisciplinary interaction, it is evident that research in literature, language, and education must be addressed with an interdisciplinary perspective. The **2nd International Symposium on Literature, Language, and Education Research- EDEA 2025** has adopted the motto "*towards transdisciplinarity*" this year, with the aim of bringing together scholars from diverse disciplines.

Held between 6-9 November 2025 at the Ankara Doğan Taşdelen Contemporary Arts Center, EDEA 2025 hosted high-quality academic discussions across a broad spectrum, including literature, linguistics, education, and cultural studies. Scholars from Türkiye and various other countries shared current theoretical debates, original textual analyses, and their latest research contributing to the field, drawing on the opportunities offered by an interdisciplinary approach.

The present Proceedings (Full Texts) volume consists of papers presented at the symposium and successfully completed the peer-review process. The studies included in the book are presented to the academic readership in a systematic and coherent structure under the sections of Modern Turkish Literature, Classical Turkish Literature, Folk Literature, Comparative Literature, and Education and Language Studies. In this respect, the volume constitutes an important reference source for both field researchers and postgraduate students.

We would like to express our sincere gratitude to all contributing authors who played a role in the realization of the symposium and this volume; to our reviewers, who helped maintain academic quality through their meticulous evaluations; to the scientific and organizing committees; and to the institutions and stakeholders who provided invaluable support throughout the organizational process. We also extend our thanks to the members of the symposium secretariat for their dedicated efforts.

We hope that this proceedings volume will bring new perspectives to academic studies in the fields of literature, language, and education, and that it will make lasting contributions to scholarly production by encouraging interdisciplinary research.

Editors
Prof. Dr. Ömer Solak
Erkam Küçük

Türkçe eğitimi alanında yapılmış doktora tezlerinin sistematik analizi (1995-2025)

*Dila Can**

Muhammed Eyyüp Sallabaş†

Giriş

Ana dili olarak Türkçe eğitimi, bireylerin dil yoluyla kendilerini ifade etme, algılama ve bilişsel kapasitelerini geliştirmede temel bir rol oynamaktadır. Anlama becerileri arasında dinleme/izleme ve konuşma, anlatma becerileri arasında okuma ve yazma becerileri, Türkçe eğitimde bireylerin ana dilini geliştirmeleri için temel bileşenleri oluşturmaktadır. Okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma becerisi türleri, temel dil becerileri çatısı altında araştırılmakta ve öğretilmektedir.

Temel dil becerilerinin geliştirilmesi sürecinde, sistematik ve bilimsel araştırmalara dayalı bir öğretim yapılması için müfredatın, ders kitaplarının ve öğretim becerilerinin niteliği önemli bir yer tutmaktadır (Ungan ve Demir, 2021). Türkçenin eğitimi ve öğretimi sürecindeki hem kuramsal ve teorik araştırmalar hem de deneysel ve uygulamalı çalışmalar, bu alanın niteliğini artırmak ve eksiklerini gidermek için önemli olduğu gibi güncel sorunlara yanıt vermek ve yeni gelişmelere uyumlu bir sistem hazırlamak için de büyük önem taşımaktadır.

Lisansüstü çalışmalar, Türkçe öğretimine yönelik teorik ve uygulamalı bilgi birikimini derinleştirerek, dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik yenilikçi yöntem ve tekniklerin ortaya koyulmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, Türkçe eğitimi ve öğretiminin niteliğini artırmak için lisansüstü çalışmaların desteklenmesi ve sürekliliği, alandaki eksikliklerin giderilmesi, yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesi ve eğitimin geleceğinin şekillendirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Her bilimsel çalışma, metinler arasılık ilkelerine dayanarak önceki araştırmalardan ilham alır ve gelecekteki çalışmalara yol gösterir. Eğitim alanında kamuyla paylaşılan çalışmalar, hem sahada görev yapan eğitimciler hem de uygulamalara kaynak oluşturan araştırmacılar için önemli katkılar sunmaktadır (Boyacı ve Demirkol, 2018). Lisansüstü tezlerin, sistematik olarak incelenmesi, geçmişteki araştırmaların kümülatif birikiminden yararlanarak bir derlem oluşturmanın önünü açmaktadır.

Sistematik derlemeler, bir alanda benzer yöntemler ile yapılmış olan çalışmaların kapsamlı ve detaylı bir biçimde taranması; derlemeye girecek çalışmaların çeşitli seçme

* Arş. Gör., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, dila.can@izu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7121-1962>

† Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, sallabas@yildiz.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4346-4385>

ölçütleri kullanılarak belirlenmesi, belirlenen çalışmaların yapılandırılmış ve kapsamlı bir kalite değerlendirmesinin ve sentezinin yapılması esasına dayanan araştırma yaklaşımıdır. Bu kapsamda sistematik inceleme, Meta-analizin, belirli bir konuda yapılmış tüm ilgili araştırmalarını (örneğin, makaleler, tezler, deneysel çalışmalar) sistematik bir şekilde toplayan ve analiz eden bir incelemedir (Yılmaz, 2021). Türkçe Eğitimi alanında yapılan bilimsel çalışmaların sistematik olarak incelenmesi hakkında birçok çalışma bulunmaktadır. Bunlar kısaca: Ana dili olarak ve yabancı dil olarak Türkçe Eğitiminde yapılan meta-analiz çalışmaları, Türkçe eğitiminde yapılan araştırmaların genel eğilimleri konulu çalışmalarıdır. Bu araştırmanın niteliği Türkçe Eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi olduğu için, ilgili araştırmalar yalnızca tezlerle ilgili yapılan analiz çalışmalarıdır.

Geçmişten günümüze doğru sıralanacak olursa, 2010-2015 arasındaki yıllarda ana dili olarak Türkçe Eğitiminde lisansüstü tezlerin incelenmesi konusunda yapılan çalışmalar:

- Balcı ve Özçakmak (2010), "1981-2010 Yılları Arasında Yapılan Tezler Üzerine Bir Meta-Analiz Çalışması",
- Şahin, Kana ve Varışoğlu (2013), "Türkçe Eğitimi Bölümlerinde Yapılan Lisansüstü Tezlerin Araştırma Eğilimleri"
- Demirel'in (2013), "Türkçe Eğitimi Alanındaki Yazma Eğitimiyle İlgili Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İnceleme"
- Doğan ve Özçakmak (2013) "Dinleme Becerisinin Eğitimi Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin Değerlendirilmesi"

2015-2020 yılları arasında ana dili olarak Türkçe Eğitiminde lisansüstü tezlerin incelenmesi konusunda yapılan çalışmalar:

- Özçakmak (2017), "Türkçe Eğitimi Lisansüstü Araştırmalarında Yeni Yönelimler (2011-2015)"
- Boyacı ve Demirkol (2018), "Türkçe Eğitimi Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi"
- Göçer ve Arslan (2018), "Türkiye'de Dil Bilgisi Öğretimi Üzerine Hazırlanan Lisansüstü Tezler Hakkında Bir Meta-Analiz Çalışması"
- Gökçen ve Arslan (2019), "Türkçe Eğitimi Araştırmalarına Genel Bir Bakış: Bibliyometri Çalışması"
- Kaya, Kudret ve Golyńskaia (2019), "Türkçe Eğitimi Üzerine Yabancı Öğrencilerce Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi"
- Eyüp (2020), "Türkçe Öğretmenleri İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Eğilimleri: Bir İçerik Analizi (2000-2019)"

2020-2025 yılları arasında ana dili olarak Türkçe Eğitiminde lisansüstü tezlerin incelenmesi konusunda yapılan çalışmalar:

- Aydeniz ve Haydaroğlu (2021) "Dört Temel Dil Becerisi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi"
- Karagöz ve Şeref (2021) "Türkçe Eğitimi Doktora Tezlerine Bütünsel Bir Yaklaşım (1995-2020)"

- Önal ve Maden (2021), “2015-2019 Yılları Arası Lisansüstü Tezlerin Araştırma Eğilimleri”
- Demir (2021) “Türkçe Eğitimi Alanında Nicel Araştırma Yöntemleri Kullanılarak Yapılan Doktora Tezlerindeki Eğilimler”
- Özen (2024) “Türkçe Eğitiminde Dijital Uygulamaları İçeren Tezlerin Eğitimi”
- Yakışan (2025), “Türkçe Eğitimi Araştırmalarında Eğilimler: 2020-2024 Yılları Arasındaki Lisansüstü Tezler”

Bu araştırmada, 1995-2025 yılları arasında hazırlanmış ana dili olarak Türkçe eğitimi alanı ile ilgili doktora tezlerinin sistematik analizini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde (YÖK Tez) bulunan 1995-2025 yılları arasında tamamlanmış doktora tezleri taranmış, Türkçe Eğitimi ile ilgili olanlar tespit edilerek alt problemlere göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- 1) Türkçe eğitiminde yapılan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 2) Türkçe eğitiminde dil becerileri hakkında yapılan doktora tezlerinin beceri türü ve yıllara göre dağılımı nasıldır?
- 3) Türkçe eğitiminde eğitim ve öğretim hakkında yapılan doktora tezlerinin konu ve yıllara göre dağılımları nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, Türkçe eğitim alanındaki doktora tezlerini tasnif etmek için nitel araştırma yöntemine bağlı sistematik derleme yaklaşımı kullanılmıştır. Sistematik derlemeler, genel olarak belli bir araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla, araştırma sorusu ile ilgili yayınların önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde bir araya getirilerek sentezlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2021).

Sistematik analiz, özellikle bilimsel araştırmalarda, belirli bir soruya yanıt aramak için literatürün veya verilerin planlı, adım adım ve objektif biçimde taranması, seçilmesi, değerlendirilmesi ve sentezlenmesi sürecidir. Bu süreçte, hangi kaynakların dahil edileceği, hangi kriterlerle seçileceği ve nasıl analiz edileceği önceden belirlenir. Böylece, öznellik ve hata payı en aza indirilir, bulguların güvenilirliği ve tekrarlanabilirliği artırılır (Başol, Doğuyurt ve Demir, 2016).

Sistematik derleme yöntemiyle yapılan çalışmada veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi nitel araştırmacıların veri toplama ve analiz etme için kullandıkları belge yöntemidir ve belge analizinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Araştırma, 30 yıllık bir süre (1995-2025) boyunca araştırma konularındaki kalıpları belirlemek için frekans analizi ve zamansal eğilim analizinden yararlanmaktadır. İçerik analizi, genellikle diğer yöntemlerle birlikte kullanılır (Fraenkel ve Wallen 2025). Bu araştırmada sistematik derleme yöntemiyle kullanılmıştır. Araştırmacıların verileri sistematik hale getirmek için ve genellikle nicelleştirmek istediği her bağlamda kullanılabilir (Fraenkel ve Wallen, 2025, Bölüm 18).

Bu metodolojik yaklaşım, alandaki araştırma önceliklerinin ve tematik geçmişinin kapsamlı bir şekilde haritalandırılmasına olanak tanımaktadır.

İnceleme Nesneleri

Araştırmanın evreni, ana dil olarak Türkçe eğitimi konusuna odaklanan 506 doktora tezinden oluşmaktadır. Bu tezler, 1995-2025 yılları arasında Türkiye'deki üniversitelerde tamamlanmış olup, bu alandaki otuz yıllık akademik araştırmayı temsil etmektedir. Tezler, temel dil becerileri (okuma, yazma, dinleme, konuşma), dil bilgisi, söz varlığı, düşünme becerileri ve eğitim-öğretim konuları dahil olmak üzere Türkçe eğitiminin çeşitli yönlerini ele almaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler, Türkiye'deki tüm lisansüstü tezlerin ulusal veri tabanı olan Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi'nden (YÖK Tez) sistematik olarak toplanmıştır. Veri tabanı araması aşağıdaki parametreler kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Doktora tezleri Yükseköğretim Kurulu veri tabanının "Gelişmiş Tarama" bölümünden "Ana Bilim Dalı" taramasına tâbi tutulmuştur, haricinde bilim dalı, üniversite ve enstitü bilgisi, yıl vb. sınıflandırmalar girilmemiştir. Derece düzeyi olarak "doktora" ve ana bilim dalı filtresi uygulanmıştır. Veri tabanında Türkçe eğitimi konusunda birden çok ana bilim dalı bulunmaktadır. Bu ana bilim dalları içerisinde yabancı dil olarak Türkçe eğitimi kapsamındaki ana bilim dalları dahil edilmemiştir. Türkçe eğitimi içerisinde ise aşağıdaki 11 ana bilim dalında yapılan tezler dahil edilmiştir.

1. Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Ana Bilim Dalı
2. Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı
3. Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı
4. Türkçe ve Sosyal Bilimler Öğretimi Ana Bilim Dalı
5. Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı
6. Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
7. Türkçe Öğretimi Ana Bilim Dalı
8. Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
9. Türkçe Ana Bilim Dalı
10. Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
11. Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

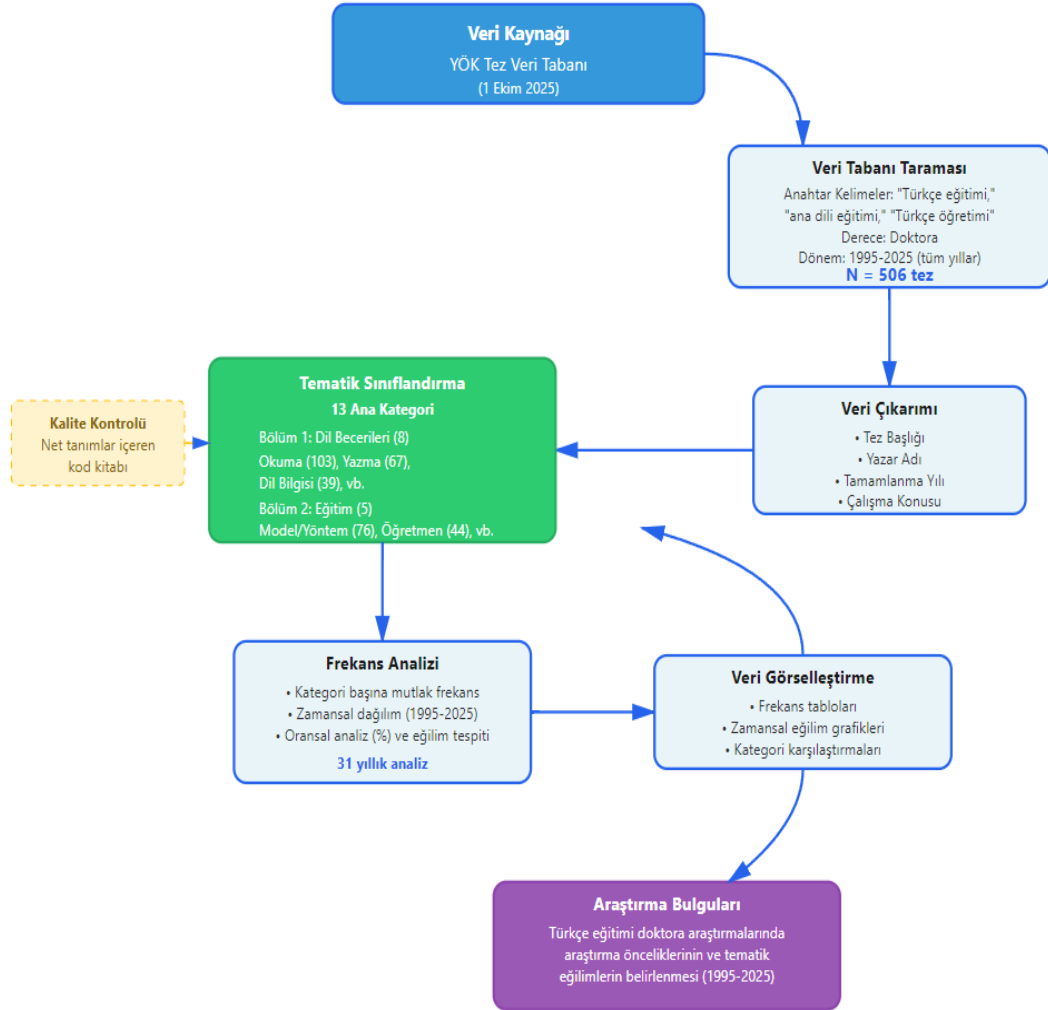
Bu ana bilim dalları içerisinde ana dili olarak Türkçe eğitimi konusunda çalışılan tezler, sistematik analize dahil edilmiştir. Sosyal bilimler ana bilim dalı içerisindeki tarih, sosyal, coğrafya vb. konular analizin dışında bırakılmıştır. Bu kriterleri karşılayan tüm erişilebilir tezler derlem kapsamına alınmıştır (N=506). Her tez için tez başlığı, yazar adı, tamamlanma yılı ve çalışma konusu verileri toplanmıştır.

Verilerin toplanma aşaması, bulgulara ulaşana kadar tüm araştırma süreci aşağıdaki akış şemasında yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma Süreci: Sistematik İçerik Analizi

Türkçe Eğitimi Doktora Tezleri (1995-2025)

Şekil 1. Tematik sınıflandırma.

Analizde tematik bir kategorizasyon yaklaşımı izlenmiştir. Tematik sınıflandırma, başlık ve özetle belirtildiği gibi her tezin ana araştırma odağına göre seçilmiştir. Birden fazla konuyu ele alan tezler, baskın temalarına göre kategorize edilmiştir. Fraenkel ve Wallen'a (2025) göre, içerik analizi olarak adlandırılan bütün prosedürlerin belirli ortak özellikleri vardır. Bu prosedürler, analizin amacına ve analiz edilen iletişimin türüne bağlı olarak bazı açılardan da farklılık gösterir. Hepsi betimleyici bilgileri bir noktada kategorilere dönüştürmek (yani kodlamak) zorundadır. Bunun yapılabilmesinin 2 yolu vardır. Bu kategoriler a) araştırmacı analize başlamadan önce kategoriler belirler, b) araştırmacı, toplanan betimsel bilgilere oldukça aşina olur ve analiz devam ettikçe kategorilerin ortaya çıkmasına izin verir. Bu araştırmada veriler, 2. kategoriye göre toplanmıştır. Tezler konulara göre analiz edilirken belirlenen şablonun sınırları yeni temalara göre genişletilmiştir.

Veri analizinin grafikleştirilme süreci şu şekilde gerçekleştirilmiştir. Python (sürüm 3.x) kullanılarak veriler, frekans hesaplamaları için Pandas, görselleştirme için ise Matplotlib kullanılmıştır. Frekans dağılımları, yüzdeler, yıl bazında tespit edilen sayılar ve tanımlayıcı

istatistikler hesaplanmıştır. Zamansal eğilimler, 30 yıllık dönemdeki büyüme modellerini, en yüksek ve en düşük yılları belirlemek için çizgi grafikler kullanılarak analiz edilmiştir.

Tematik Sınıflandırma

Tezler, araştırma odaklarına göre sistematik olarak 13 ana kategoride sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma 2 temel başlıkta toplanmıştır. Sınıflandırma, başlık ve özetinde belirtildiği gibi her tezin ana araştırma odağına göre seçilmiştir. Birden fazla konuyu ele alan tezler, baskın temalarına göre kategorize edilmiştir.

Temel Dil Becerileri (8 alt kategori)	Eğitim ve Öğretim (5 alt kategori)
Temel Dil Becerileri	Eğitim ve Öğretim
Okuma Becerisi	Ders Kitapları ve Öğretim Programları
Dinleme Becerisi	Öğretmenler ve Öğretmen Adayları
Konuşma Becerisi	Model, Yöntem, Teknik ve Strateji
Yazma Becerisi	Ölçme ve Değerlendirme
Dil Bilgisi	
Söz Varlığı	
Üst Düzey Düşünme Becerileri	

Tablo 1. Tematik sınıflandırma.

Frekans ve Zamansal Analiz

Her kategori için aşağıdaki analizler yapılmıştır:

- Mutlak frekans: Kategori başına toplam tez sayısı
- Zamansal dağılım: Yıl bazında frekans (1995-2025)
- Trend belirleme: Büyüme dönemleri ve zirve yıllar

İstatistiksel analiz, frekans sayımları ve çalışma döneminin 30 yılı boyunca zamansal eğilimleri gösteren çizgi grafikler aracılığıyla görsel temsil kullanılarak yapılmıştır.

Kapsam ve Sınırlılık

Bu çalışma, 1995-2025 yılları arasında YÖK Tez veri tabanından erişilebilen tüm Türkçe eğitimi doktora tezlerini kapsamakta ve alandaki doktora araştırmalarına bir genel bakış sunmaktadır.

Sınırlamalar:

- 1) Çalışma yalnızca YÖK Tez'e kayıtlı tezleri içermektedir; yayınlanmamış veya erişimi kısıtlı tezler temsil edilmemektedir.
- 2) Sınıflandırma, birincil araştırma odağına dayanmaktadır; birden fazla odak noktasına sahip tezlerin kategorizasyonda yer almayan ikincil temaları bulunmaktadır.
- 3) 2025 verileri, 2025 Ekim ayına kadar yayınlanan kısmi bulguları temsil etmektedir.

Geçerlik ve Güvenirlilik

Tutarlı bir sınıflandırma sağlamak için, her temada net tanımlara sahip bir kategori geliştirilmiştir. Sınıflandırma şeması, Türkçe eğitimi literatüründe yerleşik çerçevelere dayanmaktadır. Sınıflandırma, kategori listesinde belirtilenlere göre araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu durumda araştırmacı, başlıklar belirsiz olduğunda birden fazla inceleme ve tez özetlerine atıfta bulunma gibi sistematik prosedürler kullanmıştır.

Tüm frekans sayımları, orijinal YÖK Tez kayıtları ile çapraz kontrol yapılarak doğrulanmıştır. Zamansal veriler (yıllar), doğruluğu sağlamak için doğrudan resmi tez kayıtlarından çıkarılmıştır.

Bulgular

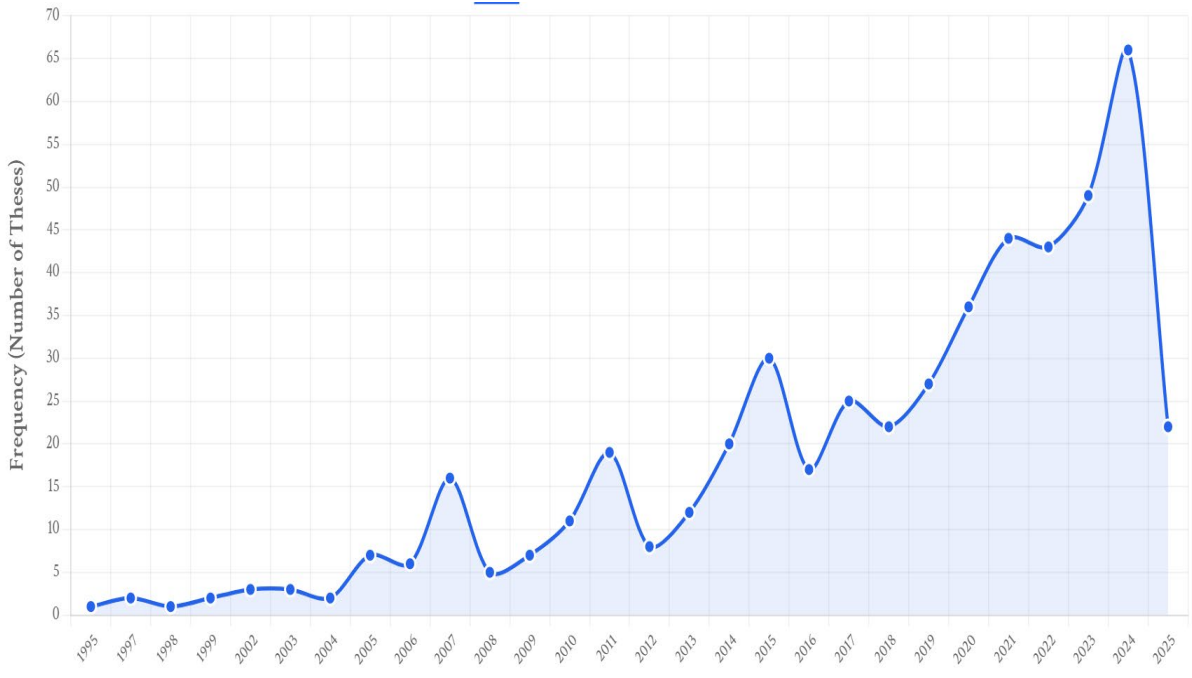
Bu bölümde Ana Dili Olarak Türkçe Eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin yıllara göre dağılım grafikleri sunulmuştur. Çalışmaya ait bulgular 5 grafik altında toplanmıştır.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ana dili olarak Türkçe eğitimi alanında yapılan tüm doktora tezleri veri tabanından incelendiğinde toplam 506 teze erişilmiştir. Bu tezlerin tümü konu/beceri alanı, tamamlandığı yıl, tez adı ve yazar adı olarak kategorilendirilmiştir. Türkçe eğitimi alanında yapılan tüm tezlerin yalnızca tamamlandığı yıllara göre tasnif edildiği tablo ve grafik aşağıda bulunmaktadır.

SINIFLANDIRMA TÜRÜ	TEZ SAYISI	YÜZDELİK ORANI
Okuma Becerisi	103	20,24
Dinleme Becerisi	25	4,91
Konuşma Becerisi	24	4,72
Yazma Becerisi	67	13,16
Temel Dil Becerileri	10	1,96
Dil Bilgisi	39	7,66
Söz Varlığı	24	4,72
Düşünme Becerileri	22	4,32
Eğitim ve Öğretim	30	5,89
Ders Kitabı ve Öğretim Programı	34	6,68
Öğretmen ve Öğretmen Adayları	47	9,23
Model, Yöntem, Teknik ve Strateji	76	14,93
Ölçme ve Değerlendirme	8	1,57

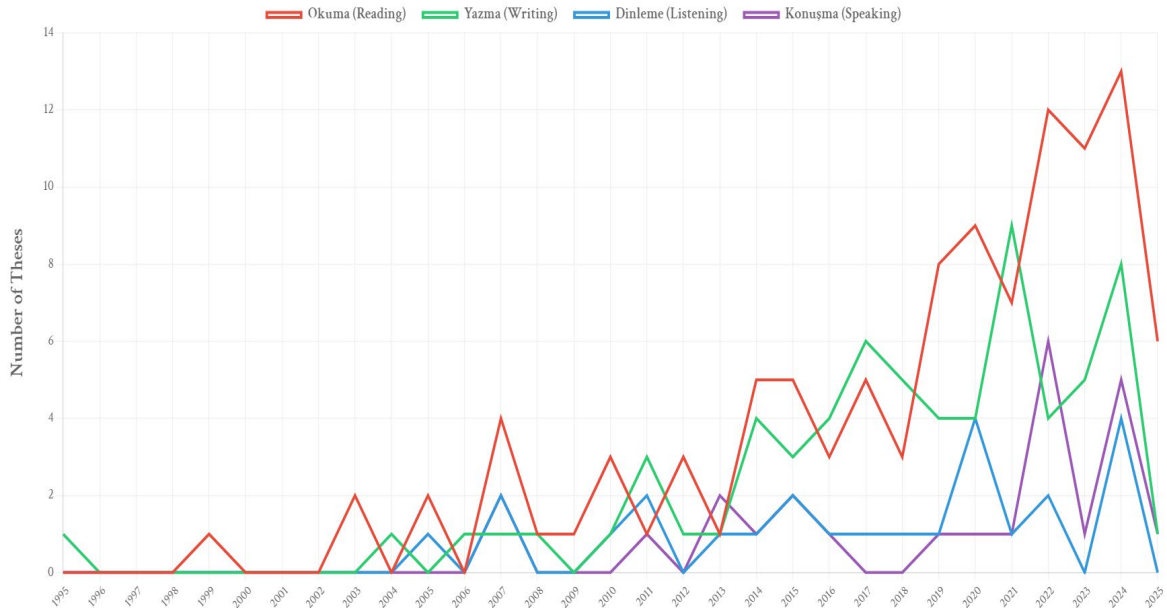
Tablo 2 Türkçe eğitimi alanındaki doktora tez sayısı ve yüzdelik oranları.

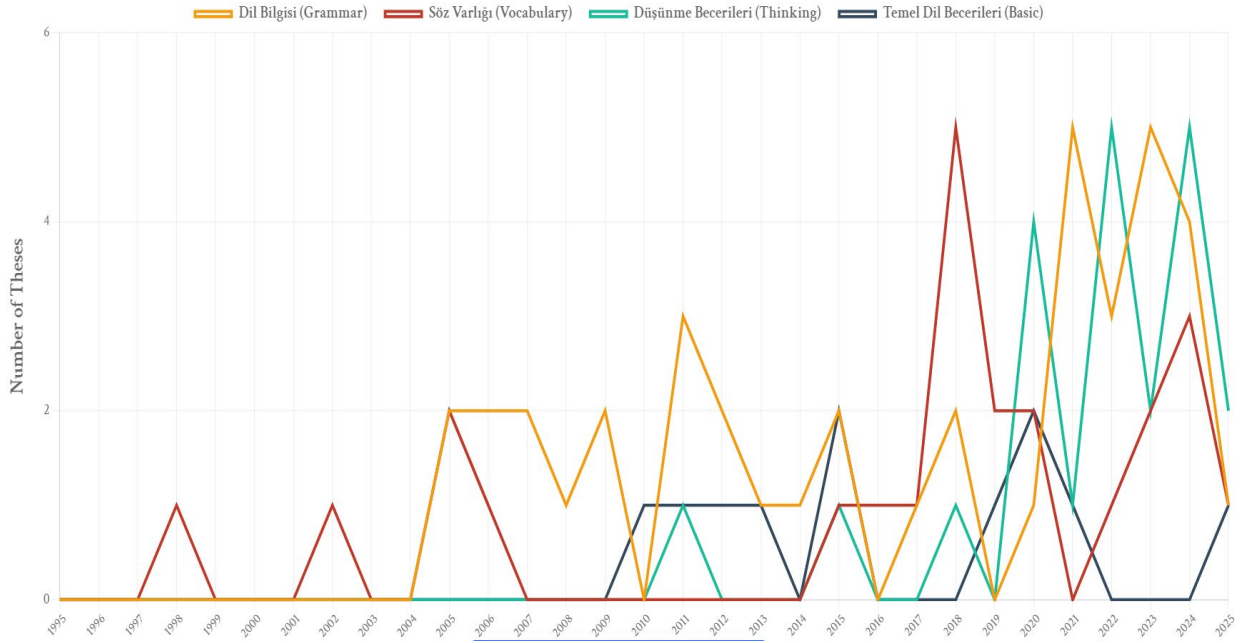
Grafik 1. Türkçe eğitimi alanındaki doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı.

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkçe eğitiminde dil becerileri hakkında yapılan doktora tezlerinin beceri türlerine göre dağılımı aşağıdaki grafiklerde verilmiştir. Grafik 2, okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri hakkında yapılan doktora tezlerinin yıllara göre sayısını karşılaştırmalı olarak vermektedir. Grafik 3 ise Türkçe eğitiminde dil bilgisi, söz varlığı, düşünme becerileri ve 4 temel dil becerisini ortak çalışan tezlerin yıllara göre karşılaştırmalı sayısını vermektedir.

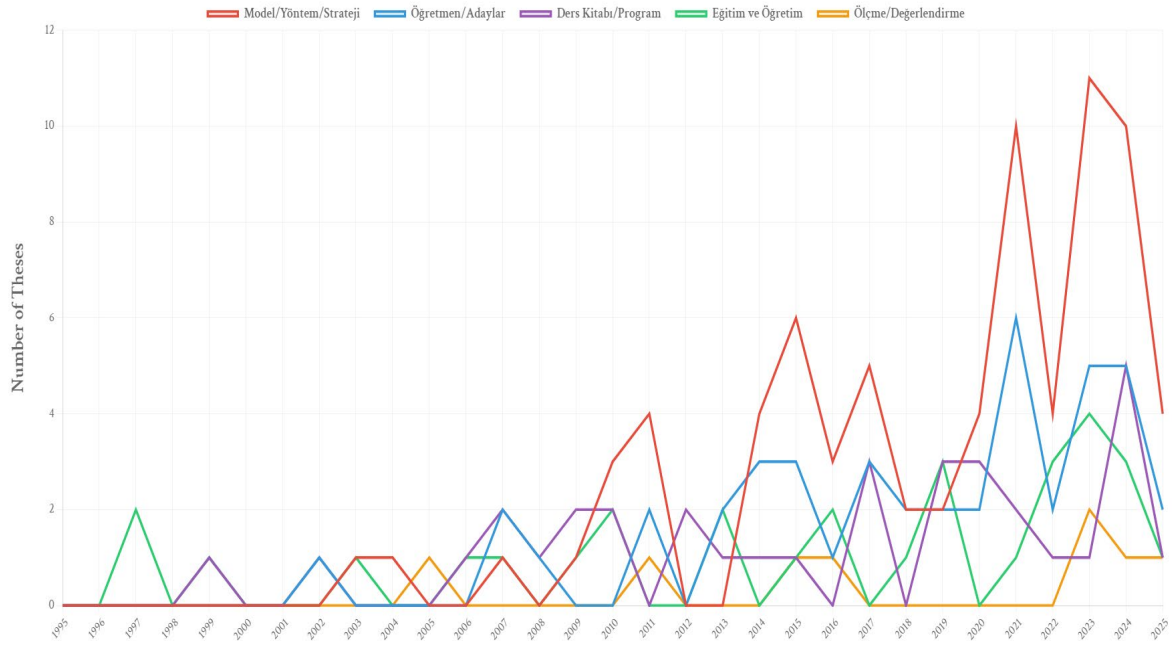
Grafik 2. Türkçe eğitimi alanında 4 temel dil becerisi üzerine yapılan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı.

Grafik 3. Türkçe eğitimi alanında dil öğrenme alanları üzerine yapılan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Türkçe eğitiminde eğitim ve öğretim, öğretmen ve öğretmen adayları, model/yöntem/strateji ve ölçme ve değerlendirme üzerine yapılan doktora tezlerinin sayısı, yıllara göre karşılaştırmalı olarak Grafik 4'te verilmiştir.

Grafik 4. Türkçe eğitimindeki eğitim ve öğretim üzerine yapılan doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma, ana dili olarak Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin sistematik analiz ise konulara göre sınıflandırıldığı bir araştırmadır. Araştırmadan hareketle erişilen tezler sınıflandırılmıştır ve geçmişten günümüze karşılaştırılması için grafikler oluşturulmuştur. Grafiklerde Türkçe eğitimi alanında yapılan tezlere kuşbakışı bir inceleme yapılmakta, alanın geçmişten günümüze seyrini ortaya koymaktadır.

Birinci alt probleme göre Grafik 1’de Türkçe eğitimindeki tezlerin 2007, 2011, 2015, 2021 ve 2024 yılında, geçmiş zaman dilimlerine göre artış gösterdiği görülmektedir.

Grafik 2’de ise, okuma becerisinin en çok doktora tezi yapılan beceri türü olduğu görülmektedir. Okuma becerisini takiben yazma becerisinin ardından dinleme ve konuşma becerisinin çalışıldığı görülmektedir. Buradan hareketle doktora tezlerinin 30 yıllık süreçte yazılı iletişim becerileri üzerinde daha çok çalışıldığı söylenebilir. Tez sayılarına bakıldığında da geçmişten günümüze okuma becerisi 103, yazma becerisi 67, dinleme becerisi 25, konuşma becerisi hakkında ise 24 doktora tezi çalışılmıştır. Sıklık grafiğine bakıldığında ise konuşma ve dinleme becerileri 2004-2005 yılından itibaren çalışılmıştır. 1995-2005 yılları arasında kapsayan 10 yıllık süreçte sözlü iletişim becerileri üzerine doktora tezi yapılmamıştır.

Grafik 3’ten hareketle söz varlığı ve dil bilgisi öğretimi üzerine yapılan çalışmalar, 2000’lerin başlangıcına kadar görülmemiş olup 2004 ve 2005 yıllarında ortaya çıkmıştır. 2018 yılına kadar düşünme becerileri bazı yıllarda birer kez çalışmıştır ancak 2018 yılına gelindiğinde düşünme becerileri, söz varlığı ve dil bilgisi çalışmaları hızla yükselmiştir. 4 temel dil becerilerinin çalışıldığı tezler ise hiçbir zaman ciddi bir artış göstermemiştir, zaman zaman yıllar bazında 1-2 tez yapıldığı ortaya koyulmuştur. Grafik 3’ten hareketle yapılan bu çıkarımlar düşünme becerilerine eğilimin arttığını göstermektedir.

Grafik 4, Türkçe eğitimi alanında dil becerileri üzerine yapılan çalışmaların haricinde, eğitim ve öğretimi gerekli kılan unsurların yer aldığı sınıflandırmanın grafiğidir. Bu grafikte Türkçe eğitiminde model, yöntem, teknik ve strateji üzerine yapılan deneysel/kuramsal doktora tezlerinde ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Akabinde, öğretmenler ve öğretmen adayları üzerine yapılan doktora tezleri, ders kitabı/öğretim programı ve genel eğitim öğretim üzerine yapılan çalışmaların baskın olduğu bir grafikdir. Bu grafikte en düşük olan ölçme ve değerlendirme tezleridir. Nitekim sayılarına da bakıldığında, ölçme ve değerlendirme üzerine 8, model ve yöntem üzerine yapılan 76, ders kitabı ve müfredat üzerine yapılan 34, öğretmen ve öğretmen adayları üzerine yapılan 47 tez bulunmaktadır. Geçmişten günümüze tezlerin sayılarına bakılırsa Tablo 1’de en az ölçme ve değerlendirmenin, en fazla okuma becerilerinin çalışıldığı tespit edilmiştir.

Sıklık grafiklerinden yola çıkılarak 2020 yılı itibariyle bütün konu ve türlerde doktora tez çalışmalarının arttığı gözlemlenmiştir. Buna rağmen 2020 sonrası her sınıflandırma türünden tez yapılıyor olsa da, geçmişte çalışılmayan konular günümüze kümülatif bir bilgi birikiminin aktarılmasını imkansız kılmaktadır. Ölçme ve değerlendirme, konuşma ve dinleme becerileri, söz varlığı ve düşünme becerileri kategorilerinde Türkçe eğitiminde yapılan doktora tezlerinin kısıtlı olduğu ve alandaki birikimin/bilimselliğin düşük olduğu görülmektedir. Tez sayılarının özellikle az olduğu bu kategorilerde, alandaki bilimselliğin ve güncelliğin yükseltilmesi için daha fazla doktora tez çalışmalarının yapılması önerilmekte ve beklenmektedir.

Alyılmaz (2010) ve Ungan, Demir (2021) Türkçe eğitimi alanının lisansüstü çalışmalarında karşılaşılan sorunlardan bahsetmiştir. Bu sorunlar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

1. "Türkçe eğitimi alanında yapılan gerek yüksek lisans gerek doktora tezlerinin birçoğunun problem çözmeye yönelik hazırlanmamış olması, birbirinin tekrarı niteliği taşıması";
2. "Türkçe öğretimi alanının Türk Soylulara Türkçe Öğretimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi, Ana Dili Türkiye Türkçesi Olanlara Türkçe Öğretimi şeklinde farklı ana bilim dallarına ayrılmamış olması (Bu durum hem Türkçe öğretiminde hedef kitlenin doğru belirlenerek onlara göre eğitim ortamlarının, araç gereçlerinin, yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesini hem de bu alanda çalışmak isteyenleri engellemektedir.)";
3. "Türkçe eğitimi ana bilim dalı olarak lisansüstü eğitim veren bölümler arasında herhangi bir koordinasyonun olmaması";
4. "Lisansüstü derslerin tamamen bölümlerin / öğretim üyelerinin inisiyatifine bırakılması; bölümlerde verilecek derslerin ne kadarının alan bilgisi, ne kadarının eğitim bilgisi, ne kadarının da genel kültür bilgisine yönelik olacağı konusunda bir standardın belirlenmemiş olması";
5. "Lisansüstü eğitim veren bölümlerde ders veren öğretim üyelerinin genelde alan dışından doktoralı olmaları nedeniyle yapılan çalışmaların alana hizmet etmekten uzak olmaları".

Araştırma, listelenen sorunlara yönelik bir yanıt vermemektedir, çünkü bu çalışma tezlerin veya bölümün niteliğine, koordinasyonuna değil, nicelik ve yıl karşılaştırılmasına odaklanan bir sistematik analiz çalışmasıdır. Bu çalışmada sayısal verilerden yola çıkılarak nelerin eksik kaldığına yönelik çıkarımlarda bulunulmaktadır ancak bu eksikliğin nedenselliğine yönelik kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Sayıca eksik alanlara yönelik nedenselliğe dair bir çalışma yapılması durumunda, literatürdeki lisansüstü çalışmaların sorunları hakkında tespit edici bulgular sunulabilir ve çıkarımlar/yorumlar yapılabilir.

Kaynakça

- Akan, E., Er, E., & Ulaş, A. H. (2024). Meta-synthesis analysis of trend researches in the field of teaching Turkish to foreigners. *International Journal of Language Academy*, 12(1), 196-218. <https://doi.org/10.29228/ijla.75043>
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. *Journal of Turkish Studies*. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1629>
- Aydeniz, S., & Haydaroğlu, M. (2021). Dört temel dil becerisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6(1), 200-216. <https://doi.org/11.11111/ted.xx>
- Başol, G., Doğuyurt, M. F., & Demir, S. (2016). Türkiye örneğinde meta analiz çalışmalarının içerik analizi ve metodolojik değerlendirilmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 714-745. <https://doi:10.14687/ijhs.v13i1.3460>
- Boyacı, S., & Demirkol, S. (2018). Türkçe eğitimi alanında yapılan doktora tezlerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(2), 512-531. <https://doi.org/10.16916/aded.363599>
- Bölükbaş Kaya, F., Golynskaia, A., & Dereli, K. (2019). Türkçe eğitimi üzerine yabancı öğrencilerce yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Turkish Literature, Culture, Education*, 8(2), 1052-1067. <https://doi.org/10.7884/teke.4419>

- Demir, T. T. (2021). Türkçe eğitimi alanında nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılan doktora tezlerindeki eğilimler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 543-560. <https://doi.org/10.16916/aded.873899>
- Demirel, A. (2023). Türkçe eğitimi alanındaki yazma eğitimiyle ilgili lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(3), 849-863. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1074129>
- Doğan, Y., & Özçakmak, H. (2014). Dinleme becerisinin eğitimi üzerine yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(2), 90-99. <https://doi.org/10.16916/aded.46766>
- Eyüp, B. (2020). Türkçe öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin eğilimleri: Bir içerik analizi (2000-2019). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(21), 536-558. <https://doi.org/10.29000/rumelide.843489>
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2019). Eğitimde araştırma tasarlama ve değerlendirme (G. Karaarslan Semiz, Çev.; 10. bas.). Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma yayımlanma tarihi 1988).
- Göçer, A., & Arslan, S. (2018). Türkiye'de dil bilgisi öğretimi üzerine hazırlanan lisansüstü tezler hakkında bir meta-analiz çalışması. *Kırkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 107-122. Erişim linki: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/35805/358763>
- Gökçen, D., & Arslan, M. (2019). Türkçe eğitimi araştırmalarına genel bir bakış: Bibliyometri çalışması. *Journal of Research in Turkic Languages*, 1(1), 39-56. <https://doi.org/10.34099/jrtl.113>
- Karagöz, B., & Şeref, İ. (2021). Türkçe eğitimi doktora tezlerine bütünsel bir yaklaşım (1995-2020). *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(46), 43-68. <https://doi.org/10.21497/sefad.1031689>
- Önal, A., & Maden, S. (2021). Türkçe eğitimi ile ilgili 2015-2019 yılları arası lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 929-941. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.879623>
- Özçakmak, H. (2017). Türkçe eğitimi lisansüstü araştırmalarında yeni yönelimler (2011-2015). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(3), 1607-1618. Erişim linki: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/351121>
- Özen, O. (2024). Türkçe eğitiminde dijital uygulamaları içeren tezlerin eğilimi. *IMASCON 2024 Autumn international Marmara science and social sciences congress: Social sciences proceedings book* (pp. 231-). https://www.imascon.com/kayit/kayittr/dosyalar/imascon_2024_autumn/imascon_2024_autumn_social_science_proc.pdf#page=231
- Ungan, S., & Demir, E. (2021). Türkçe eğitiminde lisansüstü tezler. İçinde Ö. T. Kara (Ed.), *Sorularla Türkçe* (Bölüm 16, s. 529-535). ASOS Yayınevi.
- Yağmur Şahin, E., Kana, F., & Varışoğlu, B. (2013). Türkçe eğitimi bölümlerinde yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 356-378. Erişim linki: <https://scispace.com/pdf/turkce-egitimi-bolumlerinde-yapilan-lisansustu-tezlerin-3g3v6gcc2f.pdf>
- Yakışan, O. (2025). Türkçe eğitimi araştırmalarında eğilimler: 2020-2024 yılları arasındaki lisansüstü tezler. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 13(3), 354-369. <https://doi.org/10.71084/ijlet.1706683>
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490. <https://doi.org/10.33206/mjss.791537>